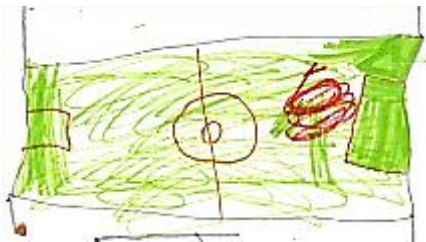

Nome – trygt og grønt!

*Kommunedelplan for
klima, samfunnssikkerhet, miljø og naturmangfold
2022-2030, revisjon 2025*

Vedtatt i kommunestyret 09.11.21, sak 053/21

Innledning

Det er viktig at folk i Nome kjenner seg trygge og sikre der de bor, og det er heldigvis slik i Nome.

I Nome er det mye flott natur og vi som bor her er opptatt av at natur og miljø må bevares for framtidige generasjoner. Det er en jobb vi alle må gjøre.

Nome kommune skal gå foran med et godt eksempel, og gi innbyggerne mulighet til å delta aktivt for å sikre natur, verdier og helse. Da vil også kommunen fortsatt være et godt sted å bo og drive næring.

Vi har alle en stor jobb foran oss, og den skal vi klare sammen.

Ordfører
Bjørn Tveito Lundefaret

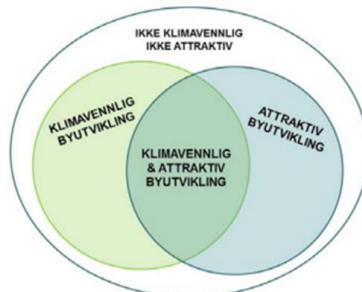

En kommune som er klimavennlig og sikker å bo i er også attraktiv.

Gjennom denne planen setter vi søkelys på både hva kommunen som organisasjon bør gjøre for å bli mer klimavennlig og trygg. Det vil både være bra for kommunens økonomi og for innbyggernes trygghet.

I planen utfordrer vi også innbyggere og næringsliv til å ta klimavennlige og trygge valg. Ingen kan redde verden alene, men dersom alle bidra med noe kan vi overlevere Nome-samfunnet til neste generasjon med god samvittighet.

Kommunedirektør
Rune Engehult

Det er en nær sammenheng mellom utvikling av stedsattraktivitet og klimavennlig utvikling, i følge nasjonal klimapolitikk.

Kommunedelplan Nome – trygt og grønt!

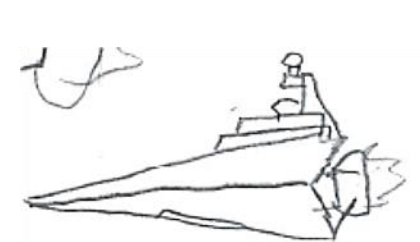
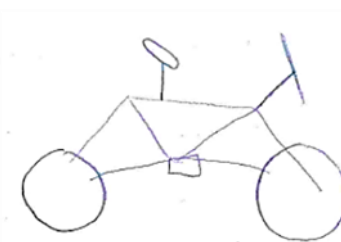
Temaene i denne planen er viktige for alle i samfunnet. Planen har derfor vært sendt på høring i 11 uker (23.06.21 – 15.09.21).

Ansatte i kommunen, politikere, ungdomsråd og innbyggere i kommunen har deltatt i arbeidet med å utvikle planen. Den ble førstegangsbehandlet av samfunnsutviklingsutvalget og formannskapet. Sluttbehandling skal gjennomføres på følgende måte:

- Samfunnsutviklingsutvalget 25.11.21
- Formannskapet 30.11.21
- Kommunestyret fatter endelig vedtak 14.12.21

Det er utarbeidet et omfattende kunnskapsgrunnlag som denne planen bygger på. Dette er lagt med som vedlegg.

Illustrasjonene er ved barna i Nome og Kirsti Arvesen Nesheim der ikke annet er oppgitt.

Om kommunedelplanen

I 2019 vedtok Nome kommuneplanen Nome – nært og godt! En av strategiene er:

Nær brukervennlig natur – godt å bruke naturen.

Nome skal ha bærekraftig og tilgjengelig bruk av natur og miljø.

Nærhet til naturen er og har lenge vært viktig for dem som bor i Nome. Også folk flest er blitt stadig mer bevisst på bærekraftig bruk av natur og et trygt lokalsamfunn. Særlig pandemien har vist oss at en trygg og grønn kommune også er en attraktiv kommune.

Klima, samfunnssikkerhet, miljø og naturmangfold blir som regel behandlet som fire selvstendige tema eller arbeidsområder. I kommunene er ofte hvert område tildelt dedikerte oppgaver og ressurser, med en eller flere ansatte som har spesifikt ansvar for hver sine tema.

Denne måten å organisere arbeidet på har mange positive effekter. Kommunene sikrer profesjonell oppfølging av kompliserte fagtema.

Nome kommune ser at dette også får noen mindre heldige konsekvenser. Blant annet blir det ofte slik at faget blir separert fra øvrige deler av driften og det blir mindre fokus på at oppgavene er en del av vanlig drift. Hver avdeling har sine budsjett og ressurser og det blir lite fokus på å gjenbruk og sambruk.

Dette er det vi kaller «silo-tankegang», og det er helt vanlig i kommune-Norge fordi kommunene er så komplekse og store organisasjoner. Problemet med silotankegangen er at den hindrer kommunene i å jobbe effektivt på tvers når ressursene blir færre og kravene blir høyere.

I denne kommunedelplanen gjør Nome kommune noe nytt og behandler klima, samfunnssikkerhet, miljø og naturmangfold under ett.

Dette er et strategisk grep, som viser at Nome kommune forstår og anerkjenner at temaene henger nøye sammen og påvirker hverandre gjensidig, samtidig som de er komplekse problemstillinger som ikke kan løses på en enkel måte.

Resultatet er blant annet at planen foreslår nye måter å organisere ressursene på. Målet er å sette retning for et effektivt arbeid med klima, miljø og trygghet, og derfor kalles kommunedelplanen: Nome – trygt og grønt!

Hvor skal vi? Hva skal vi?

Kommuneorganisasjonen må være veiviser for lokalsamfunnet, slik at alle kan bidra til et trygt og grønt samfunn. Da må Nome kommune ha et mål og et godt kart. Dette er:

Visjon:

Nome skal være trygt og grønt

Mål:

Nome kommune skal bidra til å nå Norges klimamål og jobbe for folks sikkerhet fra ekstremvær.

Strategier:

Planen er bygget opp etter disse strategiene. Nome skal:

- Redusere klimagassutslippene (s 5-10)
- Sette et grønnere avtrykk (s 11-13)
- Forberede kommunen for klimaendringene (s 14-15)
- Være en veiviser som gir god informasjon og mulighet til å bidra (s 16-17)
- Sikre et naturlig mangfold (s 18-19)
- Ha en god vannforvaltning (s 20-21)
- Jobbe effektivt med sikkerhet og miljø (s 22-24)
- Planlegge for en trygg og grønn kommune (s 25-27)

Redusere klimautslipp

Nome skal følge opp Norges klimamål.

I første omgang skal kommunen redusere klimautslippene fra egen organisasjon med 25 % fra 2020 til 2025. Det skal skje på områder hvor kommunen har oversikt og kontroll over utslipp og virkemidler. Det er først og fremst bygg og bil. Kommunen vil derfor sette i gang en større satsing som kombinerer tiltak for bygg, bil og tjenestereiser. Kommunen må finne ut mer for å finne løsninger for ytterligere kutt der hvor det ikke er kunnskap nok til å sette inn målretta tiltak i dag. Derfor må Nome også få full oversikt over hvordan det står til med avfall og innkjøp. Dette blir jobben fram mot revisjon av planen i 2024-25.

Målet er også å redusere driftskostnadene for kommunen som helhet. Det er ikke tatt høyde for økte avgifter på klimagassutslipp, men reduksjon vil uansett bety billigere drift på sikt.

I neste omgang må kommunen redusere ytterligere 25 % innen 2030 for å følge opp nasjonale mål med kutt på 50 %. Det betyr flere tiltak på bygg, avfall, innkjøp og reiser. Disse blir lagt fram i revidert plan.

Kommunen kan gjøre noe aktivt med egne utslipp, men for å ta tak i utslippene fra andre deler av Nome, er samarbeid en nøkkel. Kommunen skal ta initiativ til aktivt samarbeid med de aktørene som står for størstedelen av utslippene. Målet er å redusere utslippene der de er størst.

Prinsippet for klimagassreduksjon er altså å redusere raskest der vi vet mest, hvor utslippene er størst og hvor tiltak monner best.

Redusere klimagassutslipp

Nome skal redusere klimautslippene fra egen organisasjon med 25 % fra 2020 til 2025, og undersøke hvordan kommunen kan jobbe konkret med ulike kilder, særlig avfall og innkjøp for å redusere enda mer.

Fra 2025 til 2030 skal organisasjonen redusere klimagassutslippene med ytterligere 25 % fra 2020-tall.

Kommunen skal samarbeide med nøkkelaktører for å få ned utslippene innenfor Nomes grenser.

Klimaregnskap Nome 2009-2019 – geografisk område

Klimaregnskapet viser utslipp fordelt etter størrelse og sektor. Detaljer fra begge regnskap (geografisk og organisasjon) finnes i kunnskapsgrunnlaget som følger planen. Koblingene i tabellene gir informasjon om hvor dataene kommer fra. Kilde: Nibio for [Miljødirektoratet](#).

Nr	Hvor kommer utslippet fra?	2009	Utgjør av totalt utslipp	2019	Utgjør av totalt utslipp	Total differanse 2009 - 2019	Trend
1	Jordbruk	8 416,1	24,6 %	8 909,2	40,9 %	+5,85%	Økende
2	Veitrafikk	8 423,2	24,6 %	6 906,8	31,7 %	-18%	Nedgang
3	Avfall og avløp	6 134,6	17,9 %	3 835,2	17,6 %	-37,48%	Nedgang
4	Annen mobil forbrenning	2 436,5	7,1 %	1 356,7	6,2 %	-44,32%	Nedgang
5	Oppvarming	1 783,8	5,2 %	427,6	2 %	-76,02%	Nedgang
6	Industri, olje og gass	7 048,9	20,6 %	369	1,7 %	-94,76 %	Økende*
7	Energiforsyning	0	0	0		0	
8	Sjøfart	0	0	0		0	
9	Luftfart **	0	0	0		0	
Sumtotal		34 243,1	100 %	21 804,5	100 %	-36,34%	

* Trenden er økende selv om det er en nedgang på nesten 95%. Nedgangen skyldes at Wienerberger, Bratsberg Teglverk ble lagt ned i 2014. Ulefos Jernværk er den eneste rapporteringspliktige bedrift per dato i Nome. Her er utslippene økende (fra 238 tonn i 2015, 369 tonn i 2019).

** Lunde flyplass er ikke en kommersiell flyplass med rapporteringsplikt.

*** Tjenestereiser er rapportert fra pandemi-året 2020 og tallene er ikke representative for vanlige driftsår.

Klimaregnskap Nome 2020 – organisasjonen

Klimaregnskapet viser utslipp etter størrelse. Klimaregnskapet er utarbeidet ved å innhente manuelt utregnet data fra alle avdelinger, og deretter samlet for kommuneorganisasjonen. Organisasjonen slipper ut om lag 3 % av kommunens samla utslipp. Utslipp fra formålsbygg er regnet ut fra et snittforbruk på elektrisitet for siste 3 regnskapsår.

Nr	Hvor kommer utslippet fra?	Totalt utslipp tonn CO2	Utgjør % av totalt utslipp	Foreslåtte tiltak kan gi følgende reduksjon, tonn	Mulig % klimakutt
1	Formålsbygg	528,8	45,5 %	212,5	42%
2	Avfall	374,8	32,3 %	43	6 %
3	Egne kjøretøy	184,2	15,9%	27,7	15 %
4	Kommunale veger	47,7	4,1 %		
5	Tjenestereiser ***	17,9	1,5 %		
6	Innkjøpt transport	7,9	0,7 %		
7	Innkjøp av varer og tjenester	Ukjent	Ukjent	Ukjent	Ukjent
Sumtotal		1 161,3	100 %	283,2	24 %

Redusere klimagassutslipp

Nome skal redusere klimautslippene fra egen organisasjon med 25 % fra 2020 til 2025, og undersøke hvordan kommunen kan jobbe konkret med ulike kilder, særlig avfall og innkjøp for å redusere enda mer.

Fra 2025 til 2030 skal organisasjonen redusere klimagassutslippene med ytterligere 25 % fra 2020-tall.

Kommunen skal samarbeide med nøkkelaktører for å få ned utslippene innenfor Nomes grenser.

Netto utslipp og opptak av klimagasser i Nome 2010 - 2015

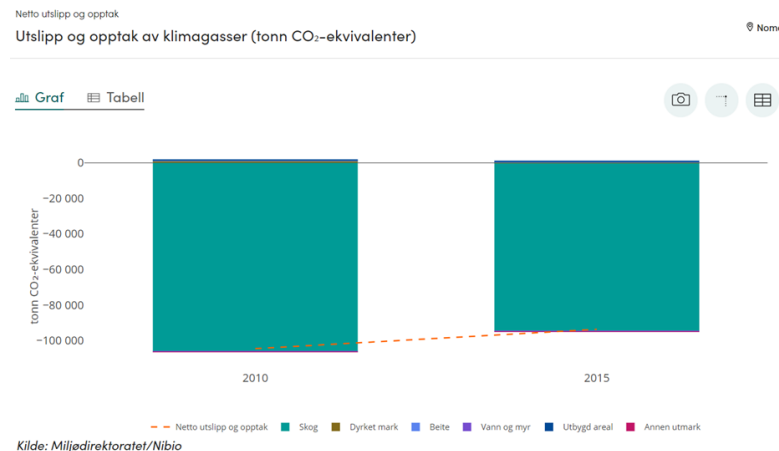
Tabellen viser endring i perioden i netto utslipp og opptak av klimagasser som følge av endring i arealbruk. Tabellen viser hvordan opptaket av klimagasser har gått ned, mens utslippet har gått opp i perioden 2010-15. Den største endringen har skjedd fordi skog og annen utmark er blitt bygget ut. Kilde: Nibio for [Miljødirektoratet](#)

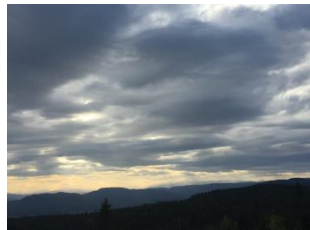
Netto utslipp og opptak i tonn (arealstørrelse fra AR5 + N50 kart og SSB * utslippsfaktor)			
Arealbrukskategori	2010	2015	Endring
Annen utmark	-84	-92	Reduksjon opptak: 9,5%
Utbygd areal	790	882	Økt utslipp: 11,6%
Vann og myr	-281	-225	Reduksjon opptak: 19,9%
Beite	200	5	Reduksjon utslipp: 97,5%
Dyrket mark	943	317	Reduksjon utslipp: 66,38 %
Skog	-106 139	-94 594	Reduksjon opptak: 10,8%
Netto utslipp og opptak	-104 571	-93 707	

Planlagt netto utslipp og opptak i arealplanperiode 2020-30

Kommunen har vedtatt en arealplan i 2021. Denne arealplanen legger opp til at noen arealer får ny bruk (f.eks. utbygging av boliger der det nå er skog). Hvis disse arealbruksendringene blir gjennomført slik det er vedtatt, vil det føre til klimagassutslipp / mindre opptak som vist under. Måles per 20 år selv om endringen varer i lengre tid.

Markslag	Arealstørrelse (daa)	Utslipp tonn CO2e over 20 år (standard måleenhet for arealbruksendring)
Fulldyrka jord	26,2	168
Innmarksbeite	10,9	93
Barskog høg bonitet	294,7	11 615
Barskog middels bonitet	67,6	2 417
Barskog lav bonitet	238,4	7 944
Barskog impediment	1,7	53
Lauvskog høg bonitet	38,4	1 405
Lauvskog middels bonitet	51,5	1 717
Blandingsskog høg bonitet	13,4	642
Blandingsskog lav bonitet	5,3	195
Åpen fastmark	2,6	0,9
Myr	0,9	53
Ferskvann	4	234
Sum utslipp som følge av endring i arealbruk (vedtatt i kommuneplan)	755,6	26 536

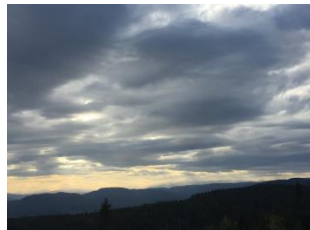
Redusere klimagassutslipp

Nome skal redusere klimautslippene fra egen organisasjon med 25 % fra 2020 til 2025, og undersøke hvordan kommunen kan jobbe konkret med ulike kilder, særlig avfall og innkjøp for å redusere enda mer.

Fra 2025 til 2030 skal organisasjonen redusere klimagassutslippene med ytterligere 25 % fra 2020-tall.

Kommunen skal samarbeide med nøkkelaktører for å få ned utslippene innenfor Nomes grenser.

Nr	Slik vil vi ha det!	Dette skal vi gjøre:	Konsekvenser økonomi og ressurser	Andre konsekvenser / resultat	Handlingsplan / budsjettperiode:			
					22	23	24	25
1	Bærekraftig bygg og bil.	<p>Diesel og bensin skal fases ut fram mot 2025, i tråd med Regjeringens klimaplan 2021. Redusere antall egne kjøretøy og samle disse i en felles bilpool som kan benyttes både til drift og tjenestereiser. Kommunen skal så langt det er mulig lease biler og bilpoolen skal bestå av flest mulig miljøbiler, som el og hybrid. Disse skal samles i baser ved utvalgte formålsbygg og det skal bygges ut ekstra infrastruktur for lading på basene. Alle formålsbygg skal oppgraderes med ENØK-tiltak, solceller på egnede takflater og lader til elbil og andre liknende teknologiske løsninger der dette er formålstjenlig sett opp mot byggets bruksområde.</p> <p>Byggeprosjekter skal prosjekteres med LCA (Life Cyclus Assessment) som viser hvor stort klimaavtrykk bygget vil ha gjennom levetiden.</p>	<p>Investeringskostnad ca 30 mill (ENØK-tiltak ca 27 mill). Reduksjons driftskostnader elektrisitet og bildrift (ca 2 mill / år).</p> <p>Verditap på nyanskaffede kjøretøy. Lavere driftskostnader kjøretøy. Felles baser krever mulig også investeringer, men kan spare driftsutgifter i form av sambruk.</p> <p>Søke blå-grønne lån og ekstern finansiering for totalprosjektet.</p>	<p>Klimakutt: 25 %.</p> <p>FNs bærekraftsmål: 9, 11, 13</p> <p>Vekst: Klimavennlig kommune er attraktiv kommune og arbeidsplass.</p> <p>Folkehelse: Færre biler på fossilt drivstoff gir mindre lokale utslipp (Sox, Nox) og dermed bedre luftkvalitet. Bedre inneklime og temperaturstyring i formålsbyggene.</p>	x	x	x	x
2	Kontroll på avfallet.	Inkludere IATA i tverrfaglig samarbeid og vurdere ulike måter å registrere avfallsfraksjoner fra kommunens virksomhet. Dette blir viktige data for klimakutt etter 2025. Bedre kildesortering i kommunale byggeprosjekter.		FNs bærekraftsmål: 11			x	

Redusere klimagassutslipp

Nome skal redusere klimautslippene fra egen organisasjon med 25 % fra 2020 til 2025, og undersøke hvordan kommunen kan jobbe konkret med ulike kilder, særlig avfall og innkjøp for å redusere enda mer.

Fra 2025 til 2030 skal organisasjonen redusere klimagassutslippene med ytterligere 25 % fra 2020-tall.

Kommunen skal samarbeide med nøkkelaktører for å få ned utslippene innenfor Nomes grenser.

Nr	Slik vil vi ha det!	Dette skal vi gjøre:	Konsekvenser økonomi og ressurser	Andre konsekvenser / resultat	Handlingsplan / budsjettperiode:			
					22	23	24	25
3	Bremse nedgang i karbonopptak innen 2025, snu nedgangen i netto opptak og utslipp innen 2030.	Areal som binder karbon må være mest mulig uberørt. Stille krav om å rehabilitere skog og myr når uberørte områder blir bygget ut. Planlegge for riktig og god fortetting som dekker markedsbehovene, i samarbeid med private aktører.		Revisjon av arealplan i 2024-25 må konsentrere seg om allerede utbygde områder. FNs bærekraftsmål: 11, 13 Vekst: Riktig bolig til riktig målgruppe				X
4	Stanse økningen i klimagassutslipp i landbruket innen 2023, og redusere til 2009-nivå innen 2025.	Jordbruket i Nome skal intensivere arbeidet med klimautslipp i samarbeid med kommunens landbruksavdeling og faglaga i landbruket. Landbrukets klimaplan bør være utgangspunkt for dette arbeidet og i starte prioriteres klimarådgivning på den enkelte gård. Nome kommune støtter prosjektet Green Tech ved Nome vgs. avd. Søve.	Eksisterende ansattressurs: 30 % miljørådgiver. Landbrukets virkemidler, disponeres og fordeles av landbruksavdelingen.	Klimakutt: 5,5 % innen 2025. FNs bærekraftsmål: 13, 15, 17. Vekst: Bærekraftig jordbruk er viktig for bosetting.		X	X	

Redusere klimagassutslipp

Nome skal redusere klimautslippene fra egen organisasjon med 25 % fra 2020 til 2025, og undersøke hvordan kommunen kan jobbe konkret med ulike kilder, særlig avfall og innkjøp for å redusere enda mer.

Fra 2025 til 2030 skal organisasjonen redusere klimagassutslippene med ytterligere 25 % fra 2020-tall.

Kommunen skal samarbeide med nøkkelaktører for å få ned utslippene innenfor Nomes grenser.

Nr	Slik vil vi ha det!	Dette skal vi gjøre:	Konsekvenser økonomi og ressurser	Andre konsekvenser / resultat	Handlingsplan / budsjettperiode:			
					22	23	24	25
5	God infrastruktur for utslippsfrie kjøretøy.	Bygge ut infrastruktur for hurtiglading på formålsbygg for å stimulere til økt andel el-biler i kommunal eie (se pkt 1). Undersøke mulighetene for etablering av hydrogen fyllstasjon langs RV36 i samarbeid med næringa, og skape merverdi av gjennomgangstrafikken (over 60 % av bilene på Nomes vegger er registrert i Grenland).	Søke ekstern finansiering.	FNs bærekraftsmål: 9, 13. Vekst: Økt stoppeffekt og god infrastruktur er attraktivt Folkehelse: Mindre fossilbrensel gir bedre luftkvalitet og mindre lunge og helseplager.		x	x	
6	Forpliktende samarbeid om klimakutt.	Sette klima på dagsorden og samordne ressursene i interkommunale samarbeid gjennom tverrfaglige møteplasser (IATA, MTNU, landbruksavdelingen, miljøhygienisk). Klimasamarbeid med bondelag, bedrifter, utbyggere og drivstoffleverandører i kommunen.	Eksisterende ansattressurs: 30 % miljørådgiver og kommuneplanlegger	FNs bærekraftsmål: 13, 17. Vekst: Bærekraft i næringslivet er grunnleggende for arbeidsplasser.	x	x		

Et grønnere avtrykk

Nome skal være en ren og ryddig kommune. God og forutsigbar ulovlighetsoppfølging er viktig for å sikre god utvikling og sunne holdninger.

Mindre forbruk gir mindre press på naturen, skaper mindre avfall og lavere klimautslipp. En annen organisering av innkjøp og ressurshåndtering gjør det mulig for kommunen å

- minimere,
- gjenbruke,
- reparere og
- gjenvinne på en effektiv måte.

Kontroll på verdikjeden er nødvendig for sirkulærøkonomi. Innkjøp står for en stor del av miljøavtrykket og er enkelt å ta tak i. En felles innkjøpspraksis og sambruk vil skape mindre avfall og mindre klimautslipp og ressursbruk.

Kommunen må kjøpe inn kvalitet som varer, og vurdere miljøavtrykket på bygg og investeringer. Kvalitet koster mer, men varer lengre og gir mindre driftskostnader og konsekvenser for miljø og klima.

Et grønnere avtrykk

Nome skal være en ren og ryddig kommune. Forbruket skal ned og det skal være enkelt å komme i gang med sirkulærøkonomi.

Nr	Slik vil vi ha det!	Dette skal vi gjøre:	Konsekvenser økonomi og ressurser	Andre konsekvenser / resultat	Handlingsplan / budsjettperiode:			
					22	23	24	25
1	Forutsigbar oppfølging av avfallssaker.	Håndbok for avfall skal brukes i avfallssaker hvis det kommer inn klager på avfall og hvis kommunen oppdager saker som er av en så alvorlig karakter at kommunen bør reagere selv om ingen klager. Vurdere ulovlighetsoppfølging i samarbeid med andre kommuner. Kommunen skal utarbeide en lokal forskrift om avfall med bestemmelser for delebiler, brenning av avfall, oppbevaring av avfall og håndtering av oljetanker.	Vurdere stillingsressurs (maks 50 %) ulovlighetsoppfølging. Finansieres dels med overtredelsesgebyr. Fjerne kommunens 3 nedgravde oljetanker og sanere disse.	FNs bærekraftsmål: 6, 14, 11. Folkehelse: Et ryddigere og renere lokalsamfunn gir mindre risiko for skader. Minimere brenning av avfall vil skape bedre luft og færre luftsvogsproblemer	x	x	x	x
2	Lett å levere avfall.	Vurdere ulike virkemidler i samråd med IATA, bl.a. prisen på levering av husholdningsavfall på Stormo og mulighet for henting av stort husholdningsavfall på dør. Videreføre båtvrakoppstillingsplasser i Lunde og Ulefoss.		FNs bærekraftsmål: 6.	x			
3	Mindre forbruk.	Kommunen skal samordne innkjøp, bruke sjekklister aktivt og se til modellen Grønne innkjøp (SINTEF). Kommunalt utstyr skal være felles og tilgjengelig så langt mulig. Etablere en utstyrssentral til intern bruk. Miljø skal vektas høyt i alle innkjøp og kommunen skal kjøpe brukt når det er hensiktsmessig. Ved ombygging og rehabilitering av bygg skal kommunen gjenbruke møbler og utstyr.	Utnytte bestillerkompetansen i innkjøpssamarbeidet (bl.a. ny klimarådgiver) på en bedre måte. Færre unødvendige innkjøp skal redusere kostnadene for kommunen som helhet.	FNs bærekraftsmål: 12.	x	x		

Nome – ryddig og ren! Håndbok for å behandle avfallssaker

Håndboken avløser Rusk og Rask – handlingsplan for en ryddig kommune (vedtatt 18.10.18, sak 39/18). Hovedprinsippet er at plan og bygningsloven skal følges for en ryddig kommune – forurensingsloven skal følges for en ren kommune. Samfunnsutviklingsutvalget følger opp avfallssaker og formannskapet følger opp sanksjoner. Kommunestyret er klageinstans og øverste myndighet. Administrativt ansvar ligger hos kommunedirektøren. Håndboken kan fravikes hvis det er nødvendig for å sikre en bedre oppfølging av enkeltindivider.

Framdrift forsøplingsaker	Avslutning eller videreføring	Hva er avfall?	Aktuelle lovhjemler
<ol style="list-style-type: none">1. Klage på grunneier mottas (fl § 7). Hvem som klager er unntatt offentlighet av hensyn til personvern (ol §24).2. Varsel om befaring (fl § 50).3. Befaring 1. Vurdering om det er avfall på eiendommen (fl § 27, pbl § 28-5).4. Varsel om pålegg (fl § 37, pbl 32-2).5. Frist for opprydding, 3 uker.6. Befaring 2.7. Pålegg med varsel om tvangsopprydding på eiers regning: Politisk behandling i SU-utvalget.8. Frist for opprydding, 3 uker.9. Befaring 3.10. Vedtak om tvangsopprydding (fl §§ 75 og 76): SU-utvalget sender saken til formannskapet, med forslag til vedtak om tvangsopprydding. Formannskapet vedtar tvangsopprydding.11. Frist for opprydding, 3 uker.12. Fotopresentasjon evt befaring 4 med formannskapet.13. Effektuerer vedtak om tvangsopprydding. Miljøkriminalitet politianmeldes av forurensningsmyndigheten.	<p>Hjemmelshaver kan altså når som helst stanse prosessen, ved å rydde på eiendommen. Da vil prosessen stoppe – uansett punkt.</p> <p>Dersom det er ryddet, eller når fristen er gått ut, skal kommunen gjennomføre sluttbefaring. Det varsles på forhånd. Når saken skal avsluttes blir det gjort vedtak om avslutning.</p> <p>Hvis eier ikke rydder til frist skal kommunen sette i gang tvangsopprydding på eiers regning.</p> <p>Tvangsmulkt (varsel, vedtak, effektuering av engangsmulkt, løpende mulkt) (fl § 73) Tvangsmulkt inndras av Statens innkrevingssentral og skal være et ris bak speilet dersom man ikke rydder. Det er ikke en bot, fordi man kan unngå den ved å følge loven (bot er straff). En mulkt løser ikke avfallsproblemet og bør bare tas i bruk når ingen andre virkemidler fungerer.</p>	<p>Når kommunen vurderer om noe er avfall, stilles følgende kontrollspørsmål:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Er gjenstanden skjemmende?2. Er gjenstanden til skade eller ulempe for miljøet?3. Er gjenstanden skadet?4. Fungerer gjenstanden til sitt opprinnelige formål?5. Hvor lenge har gjenstanden vært ute av bruk?6. Hvordan er gjenstanden tatt hånd om? Er gjenstanden vist den omsorgen som bør forventes?7. Oppfyller gjenstanden de krav som stilles til denne typen produkter?8. Hvilken verdi har gjenstanden? Vil fremtidig bruk forutsette store kostnader til reparasjon slik at gjenstandens verdi totalt sett blir negativ? <p>Det er ikke eiers vurdering som skal ligge til grunn for om noe skal regnes som avfall. Det er slått fast i EU-direktiv om avfall.</p>	<p>Plan og bygningsloven: § 28-5 (ubebygd areal i bebygd område skal holdes ryddig og i ordentlig stand) Kap 32 (konsekvenser av brudd på plan og bygningsloven er pålegg eller tvangsmulkt)</p> <p>Forurensingsloven: § 7 (grunneiers ansvar) § 27 (hva er avfall) § 28 (forbud mot forsøpling og krav om opprydding) § 37 (kommunens rett til å gi pålegg om opprydding) § 50 (kommunens rett til å foreta befaring) § 73 (kommunens rett til å gi tvangsmulkt når det ikke er ryddet opp innen fristen) §§ 75 og 76 (kommunens rett til å rydde opp, på grunneiers regning)</p> <p>Forvaltningsloven: § 15 (kommunens framgangsmåte ved gransking) § 18 (rett til å se dokumenter) Kap 6 (klage) § 42 (utsettelse av gjennomføring av tiltak under klage)</p> <p>Offentlighetsloven: §24 (kommunens rett til å holde tilbake informasjon om klager)</p>

Forberede for klimaendringene

Klimatilpasning handler om å tilpasse samfunnet for klimaendringene. Det blir villere, våtere og varmere – også i Nome. Det vil få konsekvenser for flom og skred, forringelse av sårbart naturmangfold, redusert matproduksjon og problemer i landbruket, skogbrann og helseutfordringer.

Ansvarer ligger hos alle – offentlige myndigheter, private og frivillige. Alle må forstå konsekvensene av at klimaet endrer seg, og handle etter dette.

Klimatilpasning handler om å sikre at skadevirkningene på mennesker, natur og eiendom blir så små som mulig, men også om å utnytte endringene på best mulig måte.

Klimatilpasning handler også om å innhente, systematisere og tilrettelegge for kunnskap om klimaendringer. Denne kunnskapen skal brukes i kommunens planlegging.

Forberede Nome på klimaendringene

Nome kommune må forberede seg på et endret klima.

Nr	Slik vil vi ha det!	Dette skal vi gjøre:	Konsekvenser økonomi og ressurser	Andre konsekvenser / resultat	Handlingsplan / budsjettperiode:			
					22	23	24	25
1	Klart ansvar for klimarisiko og klimatilpasning.	Ansvar for tverrfaglig oppfølging av klimarisiko legges til beredskapsutvalget og den stillingsressursen som leder utvalget. Ansvar for tverrfaglig planlegging og klimatilpasning legges til planfaggruppa og den stillingsressursen som leder denne gruppa. Faggruppene skal ha minst ett møtepunkt i året.		FNs bærekraftsmål: 17.	x	x	x	
2	Økt beredskap for hendelser som følge av ekstremvær.	Øke beredskapen for skogbrann og flom med materiell og samarbeid. Øve jevnlig på uønska hendelser, som skogbrann, flom og skred.	Oppdatering av skogbrannmateriell til NMTBR.	FNs bærekraftsmål: 15 Vekst: En trygg kommune er en attraktiv kommune.				x
3	Krav om klimatilpasning.	Vurdere tiltak for å tilpasse bebyggelse til klimaendringene, som - Grønne vegger og tak - Naturlig infiltrasjon - Regnbed - Blå-grønne løsninger - Tiltak mot effekter av ekstremt varme Dele kunnskap om risiko med privat sektor, og samarbeide om løsninger.	En del av dette vil være kostnadsdrivende for utbyggere og kommunen. Kommunen på sikt kan bli mindre attraktiv enn andre tettsteder som har gjennomført slike tiltak.	FNs bærekraftsmål: 3, 17. Vekst: Trygg og tilpasset kommune er attraktiv for innbyggerne. Folkehelse: Klimaendringene kan gi store helseplager, og kommunen må tilpasses for bedre folkehelse.			x	x

En veiviser for Nome

Nome kommune vil gi innbyggerne i Nome gode redskap så de kan bidra aktivt for å skape et trygt og grønt Nome.

Informasjon er viktig for at den enkelte skal forstå hva man kan gjøre for å bidra. Folk føler seg trygge i Nome, men etterspør hvor de kan finne informasjon om noe skulle skje. De ønsker pålitelig informasjon som er lett å finne.

Kommunen har en viktig posisjon i lokalsamfunnet og de fleste har tillit til informasjon som kommer fra kommunen. Nomes nettside er en kilde til informasjon som de fleste stoler på. Nettsida er derfor et naturlig utgangspunkt for informasjonsarbeid, sammen med en blanding av medier som i dag. Det gir kommunen en unik posisjon til å kunne gi innbyggere og lokale bedrifter de verktøyene som trengs for å kunne gjøre en egeninnsats for miljø, klima og sikkerhet.

En veiviser for Nome

Nome kommune skal gå foran og vise vei i arbeidet med en trygg og grønn kommune. Da må kommunen informere godt og riktig, og innbyggerne må være med i dialogen.

Nr	Slik vil vi ha det!	Dette skal vi gjøre:	Konsekvenser økonomi og ressurser	Andre konsekvenser / resultat	Handlingsplan / budsjettperiode:			
					22	23	24	25
1	God og pålitelig informasjon som er lett å finne.	Samle all publikumsnødvendig informasjon om samfunnssikkerhet og om miljø og klima på et sted på nettsida, på et sted med viktig kontaktinformasjon enkelt tilgjengelig. Informere om problemer som oppstår ved felling av trær og beskjæring av hekker i fuglenes hekketid.		FNs bærekraftsmål: 17 Folkehelse: Deltakelse og opplevelse av trygghet er vesentlig for god folkehelse	x	x	x	
2	Nome skal være nært og godt også etter pandemien.	Pandemien gir ulike konsekvenser som beredskapsgruppa skal vurdere langtidsvirkningene av. Bl.a. hvordan tiltakene under pandemien virker på innbyggerne i Nome på lang sikt i forhold til trygghetsopplevelse, tillit til kommunen, demokratisk deltakelse og kommunikasjon. Så langt det er mulig skal kommunen invitere til innbyggerdialog på alternative arenaer, både for å sikre demokratiet, hindre smittespredning og gi alle tilgang på god og riktig informasjon. Beredskapsgruppa skal inkludere viktige aktører som er identifisert under ROS-arbeidet. Kommunen skal være forberedt på nye pandemier og ulike hendelser.		FNs bærekraftsmål: 3, 17 Folkehelse: En kommune hvor folk opplever trygghet og deltakelse er en god folkehelsekommune. God beredskap for pandemier er vesentlig for liv og helse.	x	x		
3	Nome-heringene skal være forberedt på skogbranner.	God informasjon om risiko og beredskap og hva folk kan og bør gjøre ved skogbrann.				x	x	

Naturlig mangfold

Naturmangfold er alle de ulike variasjonene av liv som finnes i naturen. Begrepet omfatter dyr og planter i alle geografiske områder og i ulike økosystemer.

Nome kommune skal sikre naturmangfoldet ved god planlegging.

Praktiske virkemidler er:

- krav til registrering av naturmangfold
- krav om å legge registreringer inn i databaser som kommunen kan benytte i planleggingen
- gode sjekklister
- fornuftig arealbruksstrategi som bygger på hovedplan for vann, overvann, avløp og slokkevann, naturtype- og naturmangfoldkartlegginger, samt gode og grundige konsekvensutredninger ved planlagte tiltak.

I tillegg skal naturforvaltningen fortsatt ha fokus på fremmede arter, særlig svartelista.

Naturlig mangfold

Nome skal bidra til å sikre naturmangfoldet.

Nr	Slik vil vi ha det!	Dette skal vi gjøre:	Konsekvenser økonomi og ressurser	Andre konsekvenser / resultat	Handlingsplan / budsjettperiode:			
					22	23	24	25
1	Stille krav til håndtering av naturmangfoldet ved utbygging.	Endre rutinene ved regulering, og legge kartlegging og registrering som fast punkt på møteagendaen ved oppstartsmøter i reguleringssaker. Når regulanten har utredet naturmangfold skal rapportene legges inn i databaser som kan benyttes i planlegging. Kreve en oversikt over byggeprosjekters fulle utstrekning, slik at det er mulig å få oversikt over de langsiktige konsekvensene og hindre bit-for-bit oppstyking av viktig natur.		FNs bærekraftsmål: 14,15.	x			
2	Forvalte naturmangfoldet på en god måte.	Jobbe for å fjerne og destruere svartelista arter når de oppdages, etter råd fra nasjonale myndigheter. Unngå felling av trær i hekketid. Planlegge arealbruk med sammenhengende grøntområder, forflytningskorridorer og sammenhengende leveområder.		FNs bærekraftsmål: 14, 15.	x	x	x	x
3	Vite konsekvensene av tiltak.	Naturmangfold skal ses i sammenheng med klimatilpasning i konsekvensutredningene. Kommunen skal vedta en arealbruksstrategi i forkant av kommuneplanen når den revideres i 2024/25. Naturmangfold og klimarisiko må være førende for arealbruksstrategien.		FNs bærekraftsmål: 14, 15.		x		

Trygg og grønn vannforvaltning

Nome kommune trenger kunnskap om vannets veier. Det er nødvendig for å forstå hvordan man kan unngå skade. I dag er det flinke folk som jobber med dette og som vet alt om sårbare punkter, bekkeløp som kan renne over veg og andre flaskehalsar.

Utfordringen er å få delt kunnskap. Data er viktig for å planlegge og hindre framtidige faresituasjoner.

Nome kommune skal utarbeide en hovedplan for vann, overvann, avløp og sløkkevann. Arbeidet starter i 2021, og da må kunnskapen om flaskehalsene være digitalisert.

Trygg og grønn vannforvaltning

Nome skal jobbe effektivt med sikkerhet og miljø. De mest effektive løsningene skal velges slik at kommunen får best mulig resultat til lavest mulig kostnad.

Nr	Slik vil vi ha det!	Dette skal vi gjøre:	Konsekvenser økonomi og ressurser	Andre konsekvenser / resultat	Handlingsplan / budsjettperiode:			
					22	23	24	25
1	Oppdatert og digitalisert kunnskap om vannets vegger.	Utegruppa på samfunnstekniske tjenester skal bruke mobiltelefon til å registrere og identifisere flaskehalsar og flomveier. Når denne kunnskapen er samlet inn og digitalisert kan kommunen gjennomføre konkrete tiltak.	Digitale løsninger / mobiltelefon. Koblet til eksisterende kartløsning.		x			
2	Utarbeide hovedplan for vann, overvann, avløp og slokkevann som planlagt.	Hovedplan for vann, overvann, avløp og slokkevann har oppstart høst 2021. I denne blir det satt opp prioriterte tiltak som følger opp kunnskapen som hentes inn (se punkt 1). Tiltakene bør så langt som mulig følge vanlig vedlikehold og planlagte tiltak, men med et klimatilpassningsfokus.		FNs bærekraftsmål: 6, 14.	x			
3	God håndtering av regnvann for å unngå flom.	Ved egen utbygging skal kommunen vurdere å åpne lukkede elver og bekker for å gjenskape naturlige flomveier, og følge tretrinnsprinsippet for håndtering av regnvann: 1. Mindre vannmengder infiltreres i bakken 2. Moderate vannmengder avledes i rør 3. Store vannmengder gis fritt løp gjennom åpne flomveger	Gjøres ifm vanlig vedlikehold, etter varslings til ansvarlige myndigheter. Investeringsbehov vil bli belyst gjennom hovedplan.			x	x	x
4	Godt samarbeid om vannet.	Koordinere vannforvaltningen gjennom arbeidet i planfaggruppa, ansvar ligger til den stillinga som har ansvar for gruppa.		FNs bærekraftsmål: 6, 17.	x	x	x	x

Effektivt arbeid for sikkerhet og miljø

Nome kommune er som de fleste kommuner presset på ressurser – både menneskelige og økonomiske. Da er det viktig å legge inn mest innsats der man får mest igjen. Det betyr at kommunen må jobbe effektivt med sikkerhet og miljø. Kommunens ansatte må være sikre på at de gjør de rette tingene og ha kontroll på førstehånds håndtering og oppfølging av hendelser. Ansvar må knyttes til funksjon og stilling, ikke til person. Dette er et ledelsesansvar.

Interkommunalt og tverretatlig samarbeid er viktig for å få faglig kompetanse og styrke til å gjennomføre tiltak. Kommunen må være bevisst på å bruke disse samarbeidene på best mulig måte, med et trygt og grønt fokus.

Effektivt arbeid for sikkerhet og miljø

Nome skal jobbe effektivt med sikkerhet og miljø. De mest effektive løsningene skal velges slik at kommunen får best mulig resultat til lavest mulig kostnad. De ansatte i Nome er svært kompetente, og organisasjonsstrukturen skal sikre at de ansatte har et trygt og grønt fokus.

Nr	Slik vil vi ha det!	Dette skal vi gjøre:	Konsekvenser økonomi og ressurser	Andre konsekvenser / resultat	Handlingsplan / budsjettperiode:			
					22	23	24	25
1	Være klare for «i verste fall».	Sikre oss for bortfall av strøm og kommunikasjon som er grunnlag for alt beredskapsarbeid. Etablere og vedlikeholde lager for nødvendig utstyr i krisesituasjoner, og legge en plan for innkjøp av nødvendig materiell.	Permanent løsning for nødstrøm.				x	
2	Smart og digitalt.	Undersøke digitale løsninger for rapportering av klimaregnskap, registrering av inndata vha mobiltelefon til kart for klimatilpasning og løsninger som kan bidra til bedre kontroll på avfallshåndteringen.			x	x		

Effektivt arbeid for sikkerhet og miljø

Nome skal jobbe effektivt med sikkerhet og miljø. De mest effektive løsningene skal velges slik at kommunen får best mulig resultat til lavest mulig kostnad. De ansatte i Nome er svært kompetente, og organisasjonsstrukturen skal sikre at de ansatte har et trygt og grønt fokus.

Nr	Slik vil vi ha det!	Dette skal vi gjøre:	Konsekvenser økonomi og ressurser	Andre konsekvenser / resultat	Handlingsplan / budsjettperiode:			
					22	23	24	25
3	Sikkerhet i fokus.	<p>Lage beredskapsplaner som går over tid. Vurdere langsiktige konsekvenser av pandemiltak.</p> <p>Utarbeide en mal for avdelingenes arbeid med ROS, beredskap og øvelser, som kan varieres etter situasjon, fysiske forhold og aktuelt lovverk for den enkelte avdeling. NMTBR bør se over planene før egengodkjenning i avdelingene. Alle deltakere i ROS-arbeidet må gjøre seg kjent med planene.</p> <p>Vurdere å lage en "sikkerhetsuke", som kjøres fast hvert år og kombineres med ledersamling. Sikkerhetsuka bør både inneholde sikkerhet og et felles løft på avdelingene, med revisjon av planer og ansvar. Avdelingene bør også gjennomføre øvelser i samme uke.</p> <p>Samle alle prosedyrer og beredskapsplaner på ett sted for eksempel hvor ansatte har påloggingstilgang, eks Compilo. Hierarkisk oppbygning på denne sida, slik at det blir lett å finne for den som trenger til sin egen avdeling.</p>			x	x	x	x

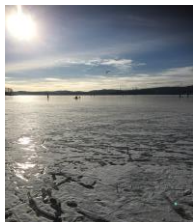
Planlegge for en trygg og grønn kommune

For å:

- Redusere klimagassutslipp
- Sette et grønnere avtrykk
- Forberede for klimaendringene
- Være en veiviser
- Sikre naturlig mangfold
- Trygg og grønn vannforvaltning
- Jobbe effektivt med sikkerhet og miljø

Mye er allerede i gang, fordi Nome har oppdatert det overordnede planverket i løpet av de siste årene. Det betyr ikke at kommunen er ferdig med jobben, dette er viktig å videreføre i årene som kommer. God og riktig planlegging er viktig for å sikre god utvikling. Det er også nødvendig med en revisjon av reguleringsplanene for å sikre klimatilpasning i hele kommunen. 80 av kommunens reguleringsplaner er fra perioden før årtusenskiftet og da var det ikke fokus på klimatilpasning. Dette må kommunen gjøre noe med.

Planlegge for en trygg og grønn kommune

Nome skal planlegge for lavere utslipp av klimagasser og sikker tilpasning til endret klima.

Nr	Slik vil vi ha det!	Dette skal vi gjøre:	Konsekvenser økonomi og ressurser	Andre konsekvenser / resultat	Handlingsplan / budsjettperiode:			
					22	23	24	25
1	Felles forståelse og gode rutiner.	Gå gjennom rutiner og sjekklister i ROS-arbeidet, byggesaksbehandlinger og planarbeid. Ha fortløpende kunnskap og dialog om intern kompetanse, kommunikasjon og forståelse av begreper. Oppdatere sjekklister i plan –og byggesaksbehandling. Planlegging skal skje med fokus på brann, beredskap, klimatilpasning og klimakutt.		FNs bærekraftsmål: 11, 13. Folkehelse: Trygghet for de ansatte er viktig for helse og arbeidsmiljø.				
2	Klare rammer for håndtering av radioaktive masser.	Kommunen må vite de fulle konsekvensene av eventuelle deponi slik at den beste løsningen blir valgt. Det betyr full konsekvensutredning både for anlegget (deponi), drift av anlegget og arealbruk. Tema som skal konsekvensutredes er utlekking til luft, grunnvann osv. Konsekvensutredningene for både 1) plassering og 2) tiltaket (deponi) henger gjensidig sammen. Kommunen skal samarbeide med Direktoratet for Strålevern og atomsikkerhet, og Statsforvalteren om håndtering av massene.		FNs bærekraftsmål: 11, 14, 15.				

Planlegge for en trygg og grønn kommune

Nome skal planlegge for lavere utslipp av klimagasser og sikker tilpasning til endret klima.

Nr	Slik vil vi ha det!	Dette skal vi gjøre:	Konsekvenser økonomi og ressurser	Andre konsekvenser / resultat	Handlingsplan / budsjettperiode:			
					22	23	24	25
3	Godt integrert arbeid med helse, miljø og sikkerhet (HMS) i daglig drift.	Etatsjefene skal ha ansvar for HMS-arbeid og revisjon. Nye ledere må få opplæring i HMS i en helhetlig sammenheng. HMS-målene skal revideres i tett dialog med de ansatte og arbeidet organiseres på vanlig måte i kommunedirektørens ledergruppe.		Folkehelse: Systematisk arbeid med helse, miljø og sikkerhet i kommuneorganisasjonen er grunnleggende for sunne og trygge ansatte.	x	x	x	
4	Klimatilpassa reguleringsplaner.	Etablere et tre-årig prosjekt for å oppdatere alle aktuelle reguleringsplaner i kommunene som ikke er klimatilpasset. Klimatilpasning og klimakonsekvenser av arealbruksendringer skal være tema for arealbruksstrategi som utarbeides før kommuneplanrevisjon i 2025.	Søke om eksterne midler til et prosjekt for klimatilpasning av reguleringsplaner.	FNs bærekraftsmål: 11.		x	x	x

Føringer og rammer

Nome kommune skal jobbe for folks sikkerhet fra ekstremvær, og hindre skader på liv, helse og eiendom. Kommunen skal også sørge for at de ansatte er trygge og har det bra på jobb.

Kommunedelplanen følger opp kommuneplanens føringer. Her står det blant annet at Nome kommune skal bidra til å nå Norges klimamål. Kommunen har også andre føringer som må følges opp. Norges klimamål er 50 (55)%, mens Vestfold og Telemark fylkeskommune har vedtatt et regionalt mål på 60% nedgang i klimautslipp fra 2009-tall, fram til 2030.

Nome kommune har utarbeidet et klimaregnskap som viser at kommuneorganisasjonens samla klimagassutslipp var totalt 1161 tonn klimagasser i 2020. Av dette kan kommunen kutte 25 % i løpet av tre år. Deretter må kommunen finne nye måter å kutte på.

Nome skal være en ren og ryddig kommune, og planlegge godt for en sikker og grønn utvikling. Den kommunale planstrategien har følgende hovedstrategier:

- I 2040 skal Nome kommune ha 3500 selvstendige innbyggere i alderen 20-64 år.
- Organisasjonen Nome kommune skal være bærekraftig, trygg og effektiv, og tilby riktige tjenester til kommunens innbyggere.
- For å få til dette skal vi planlegge så lite som mulig, men så mye som nødvendig.

Nome kommune følger opp:

- Internasjonale føringer (FNs bærekraftsmål, Paris-avtalen)
- Lover og forskrifter (forurensingsloven, forskrift om kommunal beredskap, plan og bygningsloven m.fl.)
- Nasjonale retningslinjer (nasjonale forventninger, planretningslinjer, veiledere, Stortingsmeldinger m.fl.)
- Regionale føringer (fylkesROS, ATP, regional planstrategi m.fl.)
- Kommunens egne føringer i kommuneplan og planstrategi

Det er mer informasjon om føringer, rammer og kilder i kunnskapsgrunnlaget som er vedlagt planen.